

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2024, sp. zn. 29 Cdo 1315/2024, ECLI:CZ:NS:2024:29.CDO.1315.2024.1

Číslo: 47/2025

Právní věta:

Při zkoumání, zda poplatníku náleží osobní osvobození od soudního poplatku za řízení ze zákona (podle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích), se soud nezabývá tím, zda poplatník splňuje předpoklady pro přiznání osvobození od soudního poplatku podle § 138 o. s. ř.

Dlužník s dispozičním oprávněním, který (coby žalovaný) přes nesouhlasný závěr rozsudku soudu prvního stupně uplatňuje odvoláním proti tomuto rozsudku obranu založenou na námitce, že jde o řízení o „pohledávce (nároku) [věřitele coby žalobce] týkající se majetkové podstaty, která měla být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou“, takže je důvod zastavit řízení podle § 141a insolvenčního zákona ve spojení s § 140c insolvenčního zákona, má být pro účely posouzení, zda mu ve smyslu § 2 odst. 5 zákona o soudních poplatcích ve spojení s § 4 odst. 1 písm. b/ a § 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích vznikla podáním odvolání povinnost zaplatit soudní poplatek za odvolání splatný vznikem poplatkové povinnosti, pokládán pro dobu, než odvolací soud rozhodne o jeho odvolání (jinak, než zastavením odvolacího řízení pro neuhrazení soudního poplatku za odvolání) za osvobozeného od soudního poplatku za odvolání podle § 11 odst. 2 písm. n/, odst. 3 písm. b/ zákona o soudních poplatcích.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.07.2024

Spisová značka: 29 Cdo 1315/2024

Číslo rozhodnutí: 47

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvenční řízení, Odvolání, Osvobození od soudních poplatků, Poplatky soudní

Předpisy: § 11 odst. 2 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb.

§ 11 odst. 3 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb.

§ 138 o. s. ř.

§ 140c IZ

§ 141a IZ

§ 2 odst. 5 zákona č. 549/1991 Sb.

§ 229 odst. 3 písm. e) IZ

§ 3 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb.

§ 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb.

§ 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb.

§ 9 zákona č. 549/1991 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání druhého žalovaného změnil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. 27 Co 271/2023, tak, že se usnesení Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 21. 6. 2023, sp. zn. 10 C 112/2022, mění tak, že řízení o odvolání druhého žalovaného se nezastavuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou 14. 1. 2022 se žalobce (Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB) domáhal vůči žalovaným (1/ M. B. a 2/ T. T.) toho, aby mu společně a nerozdílně zaplatili částku 182 936 Kč s příslušenstvím představovaným konkretizovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 12. 7. 2019 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že jde o částky, které vyplatil v důsledku pojistné události ze dne 17. 12. 2018 na pojistném plnění na základě pojistné smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, uzavřené dne 14. 3. 2018 mezi ním (jako pojistitelem) a prvním žalovaným (jako pojistníkem) [dále jen „pojistná smlouva“]. První žalovaný způsobil dopravní nehodu jako řidič označeného vozidla, který nebyl držitelem řidičského oprávnění, čímž pojistiteli vzniklo právo postihu ve smyslu § 10 odst. 1 písm. g/ zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla). Druhý žalovaný pak odpovídá za pohledávku pojistitele společně a nerozdílně s prvním žalovaným jako provozovatel vozidla ve smyslu § 10 odst. 3 uvedeného zákona.

2. Usnesením ze dne 17. 5. 2022, č. j. 10 C 112/2022-15, které nabylo právní moci dne 3. 6. 2022, okresní soud:

[1] Zastavil řízení vůči druhému žalovanému co do částky 85 400 Kč s příslušenstvím představovaným konkretizovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 7. 12. 2019 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Deklaroval, že co do částky 97 536 Kč s příslušenstvím představovaným konkretizovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 12. 7. 2019 do zaplacení se řízení vůči druhému žalovanému nezastavuje (bod II. výroku).

3. Výrok o zastavení řízení odůvodnil okresní soud – odkazuje na § 141a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – tím, že v uvedeném rozsahu šlo o pohledávky, které měl žalobce uplatnit přihláškou v insolvenčním řízení vedeném na majetek druhého žalovaného.

4. Výrok o tom, že řízení se (co do zbývající částky) vůči druhému žalovanému nezastavuje, odůvodnil okresní soud tím, že jde o částky, které (jako vyplacené 11. 6. 2019, 30. 1. 2020 a 16. 10. 2020) jsou novými dluhy, které vznikly po rozhodnutí o úpadku druhého žalovaného a je možno je uplatnit žalobou.

5. Rozsudkem ze dne 14. 3. 2023, č. j. 10 C 112/2022-78, okresní soud:

[1] Uložil žalovaným zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí společně a nerozdílně částku 97 536 Kč s příslušenstvím představovaným konkretizovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 12. 7. 2019 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Uložil prvnímu žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí dalších 85 400 Kč s příslušenstvím představovaným konkretizovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 7. 12. 2019 do zaplacení (bod II. výroku).

[3] Uložil žalovaným zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na náhradě nákladů řízení společně a nerozdílně částku 118 833,98 Kč (bod III. výroku).

6. Obranu druhého žalovaného, že i v rozsahu zbývajících částky brání vedení řízení vůči němu účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek, neměl okresní soud za opodstatněnou.

7. Proti rozsudku okresního soudu ze dne 14. 3. 2023 podal druhý žalovaný odvolání (podáním datovaným 2. 5. 2023, č. l. 84-85), namítaje (mimo jiné) opět i to, že vedení řízení vůči němu brání účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek.

8. Usnesením ze dne 3. 5. 2023, č. j. 10 C 112/2022-88, doručeným 4. 5. 2023, okresní soud vyzval druhého žalovaného, aby do 15 dnů od doručení usnesení zaplatil soudní poplatek za odvolání ve výši 4 880 Kč. Současně odvolatele poučil jednak o tom, že nebude-li soudní poplatek zaplacen ve stanovené lhůtě, bude odvolací řízení zastaveno, jednak o tom, že k zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží.

9. Na tuto výzvu reagoval druhý žalovaný (prostřednictvím svého advokáta) podáním ze 4. 5. 2023 (č. l. 89), v němž vyjádřil přesvědčení, že na jeho věc dopadá ustanovení § 11 odst. 2 písm. n/ zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. K tomu dodal, že výzva k zaplacení soudního poplatku (tudíž) nemá oporu v platné právní úpravě a soud požádal, aby přistoupil k dalším krokům směřujícím k věcnému vyřízení (sporu) i bez zaplacení poplatku.

10. Usnesením ze dne 21. 6. 2023, č. j. 10 C 112/2022-93, okresní soud:

[1] Zastavil odvolací řízení (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

11. Okresní soud – vycházejí z ustanovení § 4 odst. 1, § 7 odst. 1, § 9 odst. 1 a § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích – odůvodnil zastavení odvolacího řízení tím, že při podání odvolání neuhradil druhý žalovaný soudní poplatek z odvolání a neučinil tak ani poté, co jej okresní soud vyzval k dodatečné úhradě tohoto poplatku (v patnáctidenní lhůtě, která uplynula 20. 5. 2023) usnesením ze dne 3. 5. 2023. Námitku druhého žalovaného, že na věc dopadá ustanovení § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, neměl okresní soud za důvodnou, uzavíraje, že v posuzované věci nejde o nárok, který by se týkal majetku patřícího do majetkové podstaty nebo o nárok, který má být z tohoto majetku uspokojen.

12. K odvolání druhého žalovaného (podáním datovaným 10. 7. 2023, č. l. 96) Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „odvolací soud“ nebo „insolvenční soud“) usnesením ze dne 31. 10. 2023, č. j. 27 Co 271/2023-119:

[1] Potvrdil usnesení okresního soudu ze dne 21. 6. 2023 (první výrok).

[2] Uložil druhému žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 10 914,20 Kč (druhý výrok).

13. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 4 odst. 1, § 7 odst. 1, § 9 odst. 1 a § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, z ustanovení § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského

soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), jakož i z ustanovení § 10 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

14. Ze spisu plyne, že druhý žalovaný neuhradil soudní poplatek z odvolání ani přes výzvu okresního soudu (maje za to, že je osvobozen od placení soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích), přičemž žádost o osvobození od placení soudních poplatků podle § 138 odst. 1 o. s. ř. uplatnil (v rámci odvolání) opožděně (až po uplynutí lhůty určené soudem k zaplacení soudního poplatku).

15. Odvolací soud rovněž nesdílí přesvědčení odvolatele, že je od placení poplatku osvobozen podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, když má za nepochybné, že regresní nárok uplatněný žalobcem (postih za vyplacené pojistné plnění) je nárokem originárním, vznikajícím v okamžiku výplaty pojistného plnění (§ 10 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla). Do insolvenčního řízení tudíž mohla být přihlášena pouze ta část nároku žalobce vzniklá (vyplacením) do doby zahájení insolvenčního řízení na majetek odvolatele (srov. usnesení okresního soudu ze dne 17. 5. 2022).

16. Zbývá část žalobního nároku (ta, o které rozhodl okresní soud rozsudkem) nemohla být přihlášena do insolvenčního řízení, takže ani nemůže být uspokojena z majetkové podstaty odvolatele. Důvod pohlížet na odvolatele jako na osobu osvobozenou od soudních poplatků ze zákona tak odvolací soud nemá.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti usnesení odvolacího soudu podal druhý žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Lze skutečnost, že žalovaný se v reakci na výzvu soudu prvního stupně k zaplacení soudního poplatku z odvolání dovolal osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, mít za řádnou a včasnou žádost o přiznání osvobození od soudního poplatku?

[2] Tkví-li podstata sporu též v tom, že by na danou věc mělo dopadat ustanovení § 140c insolvenčního zákona, jelikož řízení bylo zahájeno poté, co insolvenční soud zjistil úpadek žalovaného, povolil mu oddlužení a schválil oddlužení „plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty“, náleží žalovanému (odvolateli) osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích?

18. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení, případně aby změnil napadené usnesení v tom duchu, že odvolací řízení se nezastavuje.

19. K položeným otázkám argumentuje dovolatel ve prospěch názoru, že poukazem na osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích včas požádal o přiznání o osvobození od soudního poplatku (otázka č. 1) a že mu náleží osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích (otázka č. 2). Jinou (odvolacím soudem zvolenou) odpověď na otázku č. 1 má za přepjatý právní formalismus a za přímé porušení (svého) práva na spravedlivý proces.

20. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout (maje za to, že dovolatel podle § 241a odst. 2

o. s. ř. nevymezil přípustnost dovolání ani konkrétně neuplatnil dovolací důvod), případně zamítnout (maje závěr, že dovolateli nenáleží osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, za správný).

21. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

22. Nejvyšší soud se nejprve zabýval žalobcem namítanými vadami dovolání, přičemž tyto námitky neshledal opodstatněnými. Z článku I. dovolání se totiž podává, že dovolatel výslovně namítl, že „rozhodnutí soudu prvního stupně i soudu odvolacího spočívají na nesprávném právním posouzení věci“, čímž se řádně dovolal (jediného) způsobilého dovolacího důvodu vymezeného § 241a odst. 1 o. s. ř. a tamtéž ve shodě s § 241a odst. 3 o. s. ř. vymezil právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné („neaplikace ustanovení § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích na projednávanou věc“), přičemž v dalším obsahu dovolání vyložil (byť stručně), v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení. Otázku aplikace § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích označil dovolatel v článku I. dovolání za „otázku zásadního právního významu, kterou dovolací soud ve své judikatuře dosud neřešil“, k čemuž dále zformuloval i dvě shora citované otázky; tím v souladu s § 241a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 o. s. ř. také řádně vymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

23. Dále se Nejvyšší soud zabýval přípustností podaného dovolání, přičemž dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde ve vazbě na odvolací řízení a na § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především následující skutkové údaje (z nichž vyšly oba soudy):

[1] Usnesením ze dne 19. 2. 2019, č. j. KSPA 44 INS 1606/2019-A-6 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek druhého žalovaného a povolil mu oddlužení. V těchto výrocích usnesení nabylo právní moci 19. 2. 2019.

[2] Usnesením ze dne 3. 5. 2019, č. j. KSPA 44 INS 1606/2019-B-4 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 6. 5. 2019), insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení druhého žalovaného plněním splátkového kalendáře. V tomto výroku usnesení nabylo právní moci 28. 5. 2019.

[3] Účinky rozhodnutí o úpadku a účinky povoleného a schváleného oddlužení nadále trvají (insolvenční řízení na majetek dlužníka stále probíhá).

27. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona o soudních poplatcích a občanského soudního řádu:

§ 140c (insolvenčního zákona)
Nově zahájená řízení

V době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory, ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170).

§ 141a (insolvenčního zákona)
Právní moc rozhodnutí o úpadku

Po právní moci rozhodnutí o úpadku zastaví soud nebo jiný k tomu příslušný orgán řízení o pohledávkách nebo jiných právech, která byla zahájena v rozporu s omezeními podle § 109 odst. 1 písm. a/ a podle § 140c.

§ 229 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

(...)

e/ dlužník v době od povolení oddlužení.

(...)

§ 2 (zákona o soudních poplatcích)

(...)

(5) Poplatníkem poplatku za řízení před odvolacím soudem je odvolatel a za řízení před dovolacím soudem dovolatel. Ustanovení odstavců 3 a 4 platí obdobně.

(...)

§ 3 (zákona o soudních poplatcích)

(...)

(3) Vznikne-li poplatníku povinnost zaplatit poplatek v souvislosti s odvolacím nebo dovolacím rozhodnutím o věci samé nebo v souvislosti s odvolacím nebo dovolacím rozhodnutím, jímž se řízení končí, rozhoduje ve věcech soudních poplatků soud prvního stupně, nerozhodl-li o nich odvolací nebo dovolací soud.

(...)

§ 4 (zákona o soudních poplatcích)
Vznik poplatkové povinnosti

(1) Jde-li o poplatek za řízení, vzniká poplatková povinnost

(...)

b/ podáním odvolání,

(...)

§ 7 (zákona o soudních poplatcích)

Splatnost poplatku

(1) Poplatek, s výjimkou poplatku za zápis skutečnosti do veřejného rejstříku provedený notářem, je splatný vznikem poplatkové povinnosti. Vzniká-li poplatková povinnost způsobem uvedeným v § 4 odst. 1 písm. e/ až j/, je poplatek splatný do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla povinnost poplatek zaplatit uložena nebo jímž byl schválen smír, nestanoví-li rozhodnutí o schválení smíru splatnost delší.

(...)

§ 9 (zákona o soudních poplatcích)

Následky nezaplacení poplatku

(1) Nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň 15 dnů; výjimečně může soud určit lhůtu kratší. Po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví. K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží.

(...)

(4) Pro nezaplacení poplatku soud řízení nezastaví,

a/ začal-li již jednat o věci samé,

(...)

(6) V případech uvedených v odstavci 4 rozhoduje soud o uložení povinnosti zaplatit poplatek spolu s rozhodnutím, jímž se řízení končí. Obdobně postupuje soud i v případě ručitele za zaplacení poplatku za řízení ve věcech veřejného rejstříku nebo za řízení o jmenování likvidátora právnické osoby zahájená bez návrhu (§ 2 odst. 9).

(...)

§ 11 (zákona o soudních poplatcích)

(...)

(2) Od poplatku se osvobozují

(...)

n/ insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku,

(...)

(3) Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje, s výjimkou pozůstalostního řízení, i na řízení

(...)

b/ před odvolacím soudem,

(...)

§ 138 (o. s. ř.)

(1) Na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.

(....)

28. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době vydání rozhodnutí o úpadku druhého žalovaného (19. 2. 2019) a později změn nedoznala. K tomu budiž pro úplnost dodáno, že s přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku druhého žalovaného se pro insolvenční řízení vedené na majetek druhého žalovaného uplatňují i v době od 1. 6. 2019 ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019 [srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony]. Citovaná ustanovení zákona o soudních poplatcích a občanského soudního řádu platí beze změny od vydání rozsudku okresního soudu.

29. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (k žádosti o přiznání osvobození od soudního poplatku)

30. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že žádost o osvobození od soudního poplatku lze podat (podle § 138 o. s. ř.) s účinky zabraňujícími zastavení řízení pro nezaplacení poplatku dle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích nejpozději v poslední den lhůty určené soudem pro jeho zaplacení. Srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. [30 Cdo 825/2019](#), uveřejněné pod číslem 1/2020 Sb. rozh. obč. [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu].

31. V poměrech dané věci to znamená, že druhý žalovaný mohl takto podat žádost o osvobození od soudního poplatku za odvolání (soudního poplatku za odvolací řízení) podle § 138 o. s. ř. nejpozději v pátek 19. 5. 2023 (posledního dne patnáctidenní lhůty stanovené k dodatečné úhradě soudního poplatku za odvolání usnesením okresního soudu ze dne 3. 5. 2023). V té době druhý žalovaný (v

reakci na onu výzvu) poukázal na to, že mu náleží osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, takže ve shodě s dovoláním zbývá určit, zda soud měl s takto formulovaným podáním nakládat jako s žádostí o osvobození od soudního poplatku za odvolání.

32. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v tom, že institut zákonného osvobození od soudních poplatků upravený v § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích nelze zaměňovat s institutem upraveným v § 138 o. s. ř. Proto se soud při zkoumání, zda jsou splněny předpoklady pro přiznání osvobození od soudního poplatku podle § 138 o. s. ř., nezabývá (nemá důvod zabývat) tím, zda žadateli náleží osvobození od soudního poplatku ze zákona (podle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích). Srov. k tomu např. již důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. [21 Cdo 73/2015](#), důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. [23 Cdo 1539/2015](#), uveřejněného pod číslem 112/2018 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2019, sp. zn. [29 Cdo 4961/2017](#).

33. Ve shodě se shora řečeným platí (opačně) i to, že při zkoumání, zda poplatník náleží osobní osvobození od soudního poplatku za řízení ze zákona (podle § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích), se soud nezabývá tím, zda poplatník splňuje předpoklady pro přiznání osvobození od soudního poplatku podle § 138 o. s. ř.

34. Návrh (žádost) účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků podle § 138 o. s. ř. je procesním úkonem, přičemž platí, že každý procesní úkon je nutno posuzovat podle toho, jak byl navenek projeven, nikoliv podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednajícího je skutečný souhlas. Ani podstatný omyl účastníka mezi tím, co procesním úkonem projevil, a tím, co jím projeviti chtěl, nemá žádný vliv na procesní úkon a jeho účinnost. Srov. shodně odstavec 53. stanoviska pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. [Plsn 1/2015](#), uveřejněného pod číslem 1/2017 Sb. rozh. st., důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. [31 Cdo 2847/2011](#), uveřejněného pod číslem 72/2012 Sb. rozh. obč., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. [29 Odo 649/2001](#), uveřejněné pod číslem 11/2006 Sb. rozh. obč.

35. Poukaz druhého žalovaného na to, že mu náleží osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích (obsažený v podání ze 4. 5. 2023, jímž druhý žalovaný reagoval na výzvu okresního soudu k úhradě soudního poplatku), je vyloučeno pokládat (ve shodě se shora shrnutými ustálenými judikatorními závěry) za (jakékoli, byť vadné) uplatnění návrhu (žádosti) o přiznání osvobození od soudního poplatku podle § 138 o. s. ř. Druhý žalovaný (totiž) v onom podání vůli žádat o osvobození od soudního poplatku podle § 138 o. s. ř. neprojevil. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž co do závěru, že druhý žalovaný podal žádost o osvobození od soudního poplatku až po uplynutí lhůty určené soudem pro jeho zaplacení (až v rámci odvolání proti usnesení okresního soudu ze dne 21. 6. 2023), správný. Nešlo o přepjatý právní formalismus, nýbrž o důsledek toho, že druhý žalovaný nedbal obecného právního principu „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náleží práva). Dovolání proto potud není opodstatněné.

K otázce č. 2 (k osvobození podle zákona o soudních poplatcích)

36. Z pohledu zákonného osvobození od soudního poplatku obsaženého v § 11 zákona o soudních poplatcích je pro vymezení „řízení“, která jsou osvobozena od placení soudního poplatku podle odstavce 1 uvedeného ustanovení, určující „povaha věci“. Úprava obsažená v odstavci 2 onoho ustanovení, která přiznává osvobození od placení soudního poplatku tam označeným osobám, platí bezvýjimečně (jen proto, že jde o určený subjekt) jen pro Českou republiku a státní fondy (§ 11 odst. 2 písm. a/ zákona o soudních poplatcích); v dalších případech je takové osvobození sice spjato s označením osoby v určitém procesním postavení (typově jde o „navrhovatele“; srov. § 11 odst. 2 písm. c/ až e/, g/, j/ až l/, p/. q/ a s/ zákona o soudních poplatcích), nebo s označením osoby v určitém

hmotněprávním postavení (srov. § 11 odst. 2 písm. b/, f/, h/, i/, m/, n/, o/, r/, t/ a u/ zákona o soudních poplatcích), zásadně se tak ale vždy děje (s výjimkou osvobození podle § 11 odst. 2 písm. m/ zákona o soudních poplatcích) ve vazbě na účast takové osoby v řízení o „určité věci“.

37. Řečené platí i pro případ uvedený v § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích, kde pro závěr, že dotčenému poplatníku náleží zákonné osvobození od placení soudního poplatku, nepostačí zjištění, že jde o dlužníka s dispozičním oprávněním (k výkladu tohoto pojmu pro poplatkové účely srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. [33 Cdo 2055/2015](#), uveřejněného pod číslem 97/2018 Sb. rozh. obč.). Musí totiž současně jít o řízení o „nárocích“, které „se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty“ nebo které „mají být uspokojeny z tohoto majetku“.

38. „Nárokem“, který „se týká majetku patřícího do majetkové podstaty“ (§ 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích), je přitom i pohledávka, kterou lze uplatnit v insolvenčním řízení přihláškou (§ 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, § 140c insolvenčního zákona).

39. V těch situacích, kdy je výsledek sporu o „určité věci“ závislý právě na „povaze věci“ [účastníci vedou spor právě o to, o jakou „věc“ jde a řešení takové otázky se promítá (může nebo má promítnout) do výsledku řízení], je obecně nežádoucí přenášet spor o danou právní otázku ze sporného řízení do rozhodování ve věcech poplatků [v jehož rámci jde jen o střet poplatníka (jedné ze sporných stran) a soudu, který je při výběru soudních poplatků v postavení správce daně (srov. § 13 zákona o soudních poplatcích)].

40. V dané věci se (insolvenční) dlužník s dispozičním oprávněním (coby druhý žalovaný) brání ve sporu o peněžité plnění, který vůči němu věřitel (coby žalobce) zahájil poté, co insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka, povolil mu oddlužení a schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře, námitkou, že jde o řízení o „pohledávce (nároku) týkající se majetkové podstaty, která měla být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou“, takže je důvod zastavit řízení podle § 141a insolvenčního zákona ve spojení s § 140c insolvenčního zákona (srov. např. též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. [29 Cdo 5749/2016](#), uveřejněného pod číslem 128/2018 Sb. rozh. obč.). Stejná otázka [zda (ne)jde o „nárok“ (pohledávku) který „se týká majetku patřícího do majetkové podstaty“] se řeší při posouzení, zda poplatníku, jímž je (insolvenční) dlužník s dispozičními oprávněními, náleží osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích. Při projednání odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně však nelze mít takového (insolvenčního) dlužníka (coby možného poplatníka soudního poplatku za odvolání ve smyslu § 2 odst. 5 zákona o soudních poplatcích) za vyloučeného z účinků osvobození podle § 11 odst. 2 písm. n/, odst. 3 písm. b/ zákona o soudních poplatcích, jen proto, že v rozhodnutí, proti kterému odvolání směřuje (v rozsudku) neměl soud prvního stupně jeho obranu podloženou poukazy na § 140c a § 141a insolvenčního zákona za důvodnou.

41. Konečné řešení sporné otázky se tím totiž nepřípustně promítá (bez ingerence druhé strany sporu) do rozhodování ve věcech poplatků za odvolání. Odvolací soud tak v napadeném rozhodnutí předběžně řešil právě tu otázku, o jejíž konečné posouzení žádal dlužník (coby odvolatel) odvoláním proti rozsudku soudu prvního stupně. Dosavadní výsledky řízení promítnuté v rozsudku soudu prvního stupně, proti kterému podal dlužník s dispozičním oprávněním odvolání, tak byly použity při výkladu § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích k tomu, aby odvolání dlužníka (který soudní poplatek za odvolání neuhradil) nebylo věcně projednáno.

42. Vede-li se za dané procesní situace spor o onu otázku v rámci rozhodování ve věcech poplatků za odvolání, pak jde obrazně řečeno o spor vedený na nesprávném hřišti.

43. Nejvyšší soud se nedomnívá, že by v obdobných situacích měl soud, který rozhoduje o soudním

poplatku za řízení (o následcích neuhrazení soudního poplatku za řízení ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích), mít dlužníka s dispozičním oprávněním bez dalšího za konečným způsobem osvobozeného od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. n/ zákona o soudních poplatcích. Rozumnému uspořádání věcí však v takovém případě odpovídá ponechat konečné řešení takové otázky pro poplatkové účely věcnému projednání opravného prostředku, v jehož rámci je příslušnému soudu předkládána k zodpovězení.

44. Přitom je zjevné, že předmětnou otázku závazně neřeší (nevyřešil) ani bod II. výroku usnesení okresního soudu ze dne 17. 5. 2022 (o tom, že co do částky 97.536 Kč s příslušenstvím představovaným konkretizovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 12. 7. 2019 do zaplacení se řízení vůči druhému žalovanému nezastavuje). Takový výrok totiž má (může mít) jen povahu usnesení, jímž se upravuje vedení řízení (§ 167 odst. 1 o. s. ř.), kterým soud není pro další fáze řízení vázán (§ 170 odst. 2 o. s. ř.) a proti kterému není přípustné odvolání (§ 202 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.); srov. k tomu např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sen. zn. [29 ICdo 165/2022](#).

V. Závěr

45. V poměrech dané věci, kdy dlužník s dispozičním oprávněním (coby žalovaný) uplatňuje odvoláním proti rozsudku soudu prvního stupně obranu založenou na námitce, že jde o řízení o „pohledávce (nároku) [věřitele coby žalobce] týkající se majetkové podstaty, která měla být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou“, takže je důvod zastavit řízení podle § 141a insolvenčního zákona ve spojení s § 140c insolvenčního zákona, to znamená, že pro účely posouzení, zda dlužníku ve smyslu § 2 odst. 5 zákona o soudních poplatcích ve spojení s § 4 odst. 1 písm. b/ a § 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích vznikla podáním odvolání povinnost zaplatit soudní poplatek za odvolání splatný vznikem poplatkové povinnosti, je (má být) dlužník pokládán pro dobu, než odvolací soud rozhodne o jeho odvolání (jinak, než zastavením odvolacího řízení pro neuhrazení soudního poplatku za odvolání), za osvobozeného od soudního poplatku za odvolání podle § 11 odst. 2 písm. n/, odst. 3 písm. b/ zákona o soudních poplatcích.

46. Jestliže podle výsledků takového odvolacího přezkumu posléze také odvolací soud dospěje k závěru, že nešlo o řízení o „pohledávce (nároku) týkající se majetkové podstaty, která měla být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou“, nebo jestliže se podle toho, jak (jinak) odvolací soud rozhodl o podaném odvolání (např. tím, že zastavil odvolací řízení pro zpětvzetí odvolání nebo tím, že odmítl odvolání jako opožděné), stal závěr rozsudku soudu prvního stupně o tom, že nešlo o řízení o „pohledávce (nároku) týkající se majetkové podstaty, která měla být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou“, nezměnitelným, pak odvolací soud rozhodne o povinnosti takového odvolatele zaplatit soudní poplatek za odvolání v rámci rozhodnutí o odvolání; nerozhodne-li, může tak i později učinit soud prvního stupně (srov. § 3 odst. 3 zákona o soudních poplatcích, ve spojení s § 9 odst. 4 písm. a/, odst. 6 zákona o soudních poplatcích).

47. Nejvyšší soud proto na výše uvedeném základě dospěl k závěru, že dovolání je potud důvodné (odvolací soud rozhodl nesprávně). Jelikož dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že řízení o odvolání druhého žalovaného se nezastavuje.